

Robotkattens påverkan på aktivitetsengagemang och sociala aktivitet

En observationsstudie

Jessica Skogberg

Examensarbete

Ergoterapi

2017-2018

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Ergoterapi
Identifikationsnummer:	17496
Författare:	Jessica Skogberg
Arbetets namn:	Robotkattens påverkan på engagemang och social aktivitet. En observationsstudie.
Handledare (Arcada):	Heidi Peri
Uppdragsgivare:	
<p>Syftet med detta examensarbete är att observera engagemang och social aktivitet vid användningen av robotkatten Justo. Detta sker genom att svara på frågor om hur engagemang visas i aktivitet med katten och i socialaktivitet då katten används. Arbetet är en del av ett större projekt och görs i samarbete med Munknäshemmet. I och med att antalet personer som drabbas av demens i Finland ökar, finns det ett stort behov av att hitta lätta men meningsfulla aktiviteter för dem. Annars riskerar personerna att bli passiva. Många av de aktiviteter som tidigare varit engagerande kan bli för svåra att utföra, då demens medför sänkt funktionsförmåga. Också sociala aktiviteter blir svårare för personer med demens samtidigt som sociala aktiviteter både är uppskattade och bra för hälsan. För att en aktivitet ska kunna upplevas som meningsfull måste man vara engagerad i aktiviteten. I observationen deltog totalt fem personer med demens, från två olika avdelningar. Alla deltagare hade en egen katt i sin famn. Metoden är en kvalitativ observationsstudie. Observationstillfällena har filmats och materialet har analyserats deduktivt med hjälp av ett observationsschema Resultatet av undersökningen är att alla deltagare reagerade på stimuli. Därmed uppfyllde de kraven för att kunnat vara engagerade i aktiviteten med robotkatten, eller i socialt samspel med andra deltagare. Dock visade endast tre av fem tecken på någon form av engagemang. De som var engagerade visade det genom att upprepade gånger göra olika saker med katten. Samma personer som var engagerade i aktivitet med katten visade också tecken på socialt engagemang. Hur detta visades var dock väldigt olika.</p>	
Nyckelord:	Robotkatten Justo, demens, engagemang, meningsfulla aktiviteter, social aktivitet,
Sidantal:	41
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Occupational therapy
Identification number:	17496
Author:	Jessica Skogberg
Title:	The robot cats influence och activity engagement and social activity. A observational study
Supervisor (Arcada):	Heidi Peri
Commissioned by:	
<p>The aim of this thesis is to observe engagement and social activity while using the robot cat Justo. This is done because more and more people in Finland are suffering from dementia and there is a big need to find easy but still meaningful and engaging activities for them. In this thesis it will be investigated how persons with dementia is showing engagement in social activity and activity with the robot cat. The thesis is done in collaboration with Munknäshemmet.</p> <p>Earlier researches shows that dementia reduces the performance capacity and therefore the possibility to engaging and meaningful activities and also makes social activities more difficult. Still research shows that meaningful and engaging activities have a positive influence on health. Due to this engagement is the frame of reference fore this thesis.</p> <p>This thesis is qualitative research and the research material has been analyzed deductively and is collected with the help of an observation with a high degree of structure. In total there where 5 people observed in 2 different group observations. A connection could still be seen between how many activities that was performed with the cat and how engaged the participants seemed to be, and the persons who seemed to be more engaged in activities with the cat where also did more social activities. All the participant where awake and reacted to things that happened around them and could therefore have been engaged in the activity with the robot cat but only 3 out of 5 sowed clear signs of engagement in the activity with the robot cat Justo</p>	
Keywords:	The robot cat Justo, dementia, engagement, meaningful activities, social activities
Number of pages:	41
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Toimintaterapia
Tunnistenumero:	17496
Tekijä:	Jessica Skogberg
Työn nimi:	Robottikissan vaikutus toimintaan sitoutumiseen ja sosiaaliseen toimintaan. Havainnointi tutkinto.
Työn ohjaaja (Arcada):	Heidi Peri
Toimeksiantaja:	
<p>Tämän opinnäytetyön tavoite on havainnoida toimintaan sitoutuminen ja sosiaalinen aktiiviteetti robottikissan Juston käytön yhteydessä. Tämä tehdään koska yhä enemmän ihmisiä Suomessa sairastaa demenssiä, ja on olemassa iso tarve löytää helppoja mutta samalla mielekkäitä ja sitoutuvia toimintoja niille. Tässä opinnäytetyössä tutkitaan miten ihmiset, jotka sairastavat demenssiä, osoittavat sitoutumista sosiaalisessa toiminnassa sekä toiminnassa robottikissan kanssa. Opinnäytetyö tehdään yhteistyössä Munknäshemmtin kanssa. Aikaisemmat tutkimukset osoittavat, että demenssi alentaa toimintakykyä ja sitä myötä mahdollisuus sitoutua mielekkääseen toimintaan sekä hankaloittaa sosiaalinen toiminta. Samalla tutkimukset osoittavat, että mielekkäällä ja sitoutuvalla toiminnalla on positiivinen vaikutus terveyteen. Ja siitä syystä sitoutuminen toimii viitekehystenä tässä havaintotutkimuksessa.</p> <p>Tämä opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus ja materiaali on analysoitu deduktiivisesti. Sitä on kerätty korkean rakenteellisen tason havainnolla. Kaiken kaikkiaan havaittiin 5 henkilöä, joka koostui kahdesta ryhmähavainnoista. Voidaan kuitenkin nähdä yhteys toiminnan määrään kissan kanssa ja toimintaan sitoutumiseen välillä. Henkilöt, jotka olivat sitoutuneita toimintaan kissan kanssa, tekivät myös enemmän sosiaalisia toimintoja. Kaikki osallistujat olivat hereillä ja reagoivat ympärillään tapahtuvaan ja olisivat sitä myötä voineet olla sitoutuneita toimintaan robottikissan kanssa. Silti vain kolme viidestä osoittivat selkeitä merkkejä sitoutumisesta toimintaan robottikissan Juston kanssa.</p>	
Avainsanat:	Robottikissa Justo, demenssiä, sitoutuminen, mielekäs toiminta, sosiaalinen toiminta
Sivumäärä:	41
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	

INNEHÅLL

1	Inledning	8
2	Bakgrund	9
2.1	Demens och aktivitetsförmåga	10
3	Tidigare forskning	11
3.1	Effekter av användningen av robotdjur inom äldreården	12
3.2	Demens påverkan på social aktivitet och interaktion	12
3.2.1	<i>Social aktivitets inverkan på hälsa</i>	14
4	Teoretisk referensram	15
4.1	Aktivitetsengagemang	15
4.1.1	<i>Meningsfulla aktiviteter i vardagen för personer med demens</i>	17
4.1.2	<i>Vikten av att få vara engagerad i aktiviteter</i>	18
5	Syfte och frågor	19
6	Metod	19
6.1	Observationsstudie	20
6.2	Genomförande av observationsstudie	20
6.2.1	<i>Urval</i>	21
6.2.2	<i>Observationsschema</i>	22
6.3	Utmaningar med observationsstudier	23
6.4	Analys	24
6.5	Etik	25
7	Resultat	26
7.1	Reaktioner på stimuli	26
7.2	Aktivitets- och socialt engagemang	27
7.3	Övriga observationer	27
7.4	Slutsatser	28
8	Diskussion	29
8.1	Resultatdiskussion	30
8.2	Metoddiskussion	32
8.3	Etiska reflektioner	33
9	Avslutande kommentarer	34

Källor	35
Bilagor	39

FÖRORD

Jag vill tacka min handledare Heidi Peri för all hjälp och allt stöd jag fått under hela processen att skriva mitt examensarbete.

Jag vill också tacka deltagarna i observationen för att de ställde upp samt samarbetspartnern Munksnäshemmet för att de ställde opp och gjorde detta arbetet möjligt.

Tack också till mina nära och kära som har stöttat mig och visat förståelse för den tid detta har tagit.

Borgå, 2018

Jessica Skogberg

1 INLEDNING

Det är allmänt känt att befolkningen i både Finland och resten av världen lever längre. Detta är åtminstone en av orsakerna till att demens blir allt vanligare. (THL, 2014) För att livskvaliteten för de boende på servicehem även i fortsättningen ska vara så bra som möjligt krävs nya lösningar som underlättar jobbet för vårdarna. Robotkatten Justo kan vara en sådan lösning. Justo är framtagen av vårdforskare på Mälardalens högskola och meningen är att den ska öka välbefinnandet hos äldre med långt framskriden demens (Mälardalens Högskola, 2015). Robotkatten Justo har redan använts på ett flertal boenden i Sverige (Hildebrand, 2016) och nu ska det testas i Finland på Munksnäshemmet. Därför blir det intressant att fortsätta undersöka vilka effekter robotkatten har på personer med demens på boendet Munksnäshemmet. Användandet av robotkatten kommer i detta arbete att ses som en aktivitet, eftersom det är viktigt med lätta aktiviteter för personer med svår demens, som de kan göra för att fylla sin vardag.

Detta examensarbete ingår i ett större projekt om användning av robotkatten Justo inom äldreboenden i Finland. Projektet genomförs som ett samarbete mellan yrkeshögskolan Arcada och Munksnäshemmet. Därmed blir detta arbete också relevant. Engagemang och social aktivitet kan anses bidra till känslan meningsfullhet. Meningsfull aktivitet har en konstaterad positiv effekt på hälsan. Dessutom finns det ett behov för personer med demens att vara sociala men sjukdomen försvårar detta. Meningen är att undersöka ifall användningen av robotkatten kan leda till social interaktion mellan de äldre, något som enligt forskning bidrar till bättre välbefinnande, och i så fall hur detta syns i förhållande till engagemang och social aktivitet.

I detta arbete undersöks, genom observation, om det tack vare robotkatten uppstår sociala interaktioner och social delaktighet eller ifall de äldre överhuvudtaget visar engagemang för katten. Även om det finns olika demenssjukdomar kommer det inte att skiljas på dem i detta arbete. Ordet social aktivitet används i många artiklar men det finns inte definierat i någon av dem. Med social aktivitet avser jag en aktivitet som gör tillsammans med andra och där det uppstår någon form av interaktion eller social delaktighet mellan deltagarna i aktiviteten.

Eftersom det oftast inte finns så många ergoterapeuter på serviceboenden är det viktigt att det finns sätt för att införa mer meningsfull och engagerande aktiviteter för personer med demens. Aktiviteterna kan dock inte vara för tidskrävande varken för ergoterapeuten eller övriga anställda. Aktiviteten får inte heller vara för svår för de äldre att utföra. Därför kan användningen av robotkatten vara en bra engagerande och meningsfull aktivitet för äldre med demens. Denna observationsstudie bidrar hoppeligen med större förståelse för om användningen av robotkatten är en lämplig aktivitet för detta ändamål, samt om det finns några fördelar med att utföra aktiviteten i grupp.

För mig är denna undersökning av intresse eftersom jag själv är intresserad av att jobba med äldre i framtiden. Tack vare detta arbete har jag fått mycket ny kunskap om demens, hur det påverkar personen aktivitetsförmåga som förmåga till social aktivitet. Jag har också fått fördjupad kunskap om vad man ska tänka på när man försöker hitta nya lämpliga aktiviteter för äldre som inte längre klarar av de aktiviteterna de tidigare burkade göra och upplevde som meningsfulla.

2 BAKGRUND

Aktivitet betyder något en person gör. Men en person kan också vara aktiv utan att själv utföra en aktivitet ifall hen är engagerad och/eller känner sig delaktig. (Nygård 2013 s. 214–215) Aktivitet är väldigt viktigt för äldre med demens och pga. den kognitiva ned-sättningen demens medför så är det vanligt att de äldre inte längre klarar av att utföra sin favorit aktivitet. Att ändå själv få välja aktiviteter har visat sig ha en positiv effekt på känslan av självständighet och självbilden. Aktiviteterna ska vara anpassade så att de är passligt svåra med tanke på de utmaningar demens för med sig. (Tak et al, 2015 s. 182-183)

För personer utan demens har man kunnat konstatera att ju mer sociala aktivitet de har desto högre kognitiv förmåga har de. Även det sociala stöd de äldre har tillgång till inverkar på deras kognitiva förmåga. (Krueger et al, 2009 s. 55) Redan en liten försämring av kognitiv förmåga kan leda till att de sociala aktiviteterna blir färre och att umgängeskretsen blir mindre (Kotwal et al, 2016 s 854–857).

Att få ha tillgång till social aktivitet är också viktigt för hälsan. Hälsa kan definieras som att man mår bra både fysiskt, psykiskt och socialt, därmed blir social aktivitet och social interaktion ytterst viktigt för att en person ska uppleva att hen har bra hälsa. (Kim et al. 2016 s. 76) Även att få vara engagerad i aktiviteter som inte är direkt kopplade till vård är viktigt för den äldre och ger livskvalitet. Främst upplever de äldre med demens att de skulle vilja ha mer fritidsaktiviteter av olika slag. (Tak et al. 2015, s. 182–183)

Redan tidigare har man använt sig av djur i vården av personer med demens. Förutsättningen för att djur ska kunna användas är att ingen är allergisk och att personerna gillar djuret ifråga. Djuren ger en känsla av närhet och kan hjälpa mot aggression eller oro hos personer med demens. (Wijk, 2013 s.169)

2.1 Demens och aktivitetsförmåga

Demens är ett samlingsnamn för flera sjukdomar som påverkar hjärnan och därmed minnet och den kognitiva förmågan. Den vanligaste formen av demens är Alzheimers sjukdom. Det som skett nyligen försvinner först ur minnet medan minnen från förr stannar kvar längre. (Basun et al. 2013, s. 12–18) Sjukdomen kan inte botas och personer med demens blir bara sämre under sjukdomsförloppet. Det är också viktigt att minnas att demens är en sjukdom och inte är ett naturligt åldrande, utan att det uppstår förändringar i hjärnan som inte uppstår hos personer som inte lider av demens. (Eriksson, 2001 s. 262–264)

Vanligt förekommande symtom är förutom minnesproblematik, också afasi, apraxi, agnosi, koncentrationssvårigheter och nedsatta exekutiva funktioner. (Ha & Kim, 2014 s. 448) Afasi betyder att personen har svårt att förstå och producera ord och meningar. Även förmågan att läsa och skriva påverkas. (Aro-Pullianen, 2013 s. 3-5) Apraxi innebär att man har svårt att utföra viljestyrda rörelser. Detta beror inte på förlamning eller känselbortfall utan på skador på vänstra hjärnhalvan. Dagliga aktiviteter som att klä på sig blir plötsligt mycket svåra. (Eriksson, 2001 s.216-219) Agnosi betyder att man har problem med att förstå sinnesintryck. Alla personens sinnen kan påverkas ex. känsel, lukt och smak. (Eriksson 2001, s. 310) Exekutiva funktioner innebär personers förmåga att planera, anpassa sig efter förändringar, organisera samt starta, upprätthålla och avsluta aktiviteter.

(Argentzell & Leufstadius, 2010 s. 64). Också anomi är vanligt förekommande redan i ett tidigt skede av sjukdomen. Anomi betyder att personen har svårt att komma ihåg ord och att komma ihåg vad vanliga föremål heter. (Skog 2013 s. 81-82)

Även beteendet påverkas i många fall av demens. Vanliga symtom är depression, vanföreställningar och aggression (Ha & Kim, 2014 s.448) Personer med demens kan också bli apatiska och sluta med de flesta tidigare meningsfulla aktiviteterna. Andra börjar vandra runt eller skrika. (Skog, 2013 s. 82-84)

Till följd av de symtom som demens medför påverkas personens förmåga att utföra aktiviteter i dagliga livet (ADL). Vanligtvis påverkas först de aktiviteter i vilka man använder sig av hjälpmedel eller verktyg, dvs. instrumentell ADL, såsom matlagning. I ett senare stadium av demens påverkas även andra vardagsaktiviteter. (Ha & Kim 2014 s. 448) En annan studie gjord av Rocha et al (2013 s. 1506) konstaterar också att det ganska fort uppstår stora problem med ADL hos personer med demens, men att delaktighet inte påverkas i lika stor grad trots svår kognitiv nedsättning.

Det är viktigt att hitta aktiviteter med rätt svårighetsgrad för personer med demens. Också personer med svår demens behöver engagerande aktivitet i vardagen för att inte bli passiva. (Cohen-Mansfield et al. 2010b, s.471). Alla människor har ett behov av att vara aktiva även fast de har nedsatt funktionsförmåga t.ex. till följd av demens. Dessa personer har dock mycket svårare att själva fylla detta behov och behöver ofta ganska mycket hjälp och stöd för att kunna utföra aktivitet. På ålderdomshem ordnas sällan riktigt lätta aktiviteter för personer med svår demens. De personer som har beteendestörning som t.ex. aggression, som en följd av demensen får oftast inte vara med vid gruppaktivitet och blir ofta helt utan ordnad aktivitet. (Kolanowski et al. 2011 s. 1032-1033)

3 TIDIGARE FORSKNING

Tidigare forskning består av två huvudämnen, robotdjur samt demens påverkan på social aktivitet. Jag valde att söka på tidigare forskning om robotdjur eftersom jag ville veta vad men tidigare har gjort för studier samt vad de har kommit fram till. Finns det t.ex. tidigare studier där man har kunnat konstatera att robotdjur har någon form av positiv

inverkan när det kommer till vård av äldre. Jag ville också fördjupa mig i hur demens påverkar möjligheterna till att vara social. Jag ville också se om det fanns någon forskning på områden om varför sociala aktiviteter var bra för hälsa och välmående.

3.1 Effekter av användningen av robotdjur inom äldreården

Robotdjur har tillverkats för att underlätta och förbättra vården av äldre med demens. Bland annat används robotdjur för att försöka minska problematiskt beteende hos personer med demens. I en forskning gjord angående effekterna av användningen av robotsälen Paro, konsternas att daglig vård försvåras om Paro använd tillika, men att den i övrigt verkade den ha positiv effekt på de äldre. Familjemedlemmar besökte dock inte de äldre oftare, då de äldre hade tillgång till Paro. Orsaken till detta vara att familjemedlemmarna inte kände till hur robotsälen Paro fungerar, inte kände till vilka effekter användningen kunde ha, eller så upplevde de obehag. Många familjemedlemmar var också först skeptiska till användningen av en social robot, vilket sedan i de flesta fall ändrades till förtjusning. Positiva effekter vid användningen av Paro var bland annat att de äldre hade lättare att hitta ord, ta kontakt och slappna av. (Bemelmans et al. 2016 s. 154-157)

I en litteraturstudie om sociala robotar konsternas att det finns forskning som tyder på att användningen av sociala robotar kan få personer att interagera mer med varandra. Dessutom tyder forskningen på att robotarna kan ha en lugnande effekt och erbjuda nöje för användarna. Man har konstaterat att sociala robotar bra kan användas som terapeutisk intervention för personer med demens. Paro har konstaterades förbättra kommunikationsförmågan hos personer med demens samt motverka depression. Robothunden AIBO, robotsälen Paro, och robotkatten NeCoRo hade alla in nån mån positiv effekt på personers sociala interaktion. (Mordoch et al. 2013 s. 18)

3.2 Demens påverkan på social aktivitet och interaktion

Interaktion avser ett samspel mellan människor, tack vare denna interaktion kan människor känna sig socialt delaktiga i ett sammanhang. Oberoende om man är frisk eller lider av en demenssjukdom är det mycket viktigt för det personliga välbefinnandet att få känna

sig delaktig och sedd. (Skog, 2013 s. 85) Sociala aktiviteter kan ge en känsla av delaktighet som i sin tur bidrar till att känna meningsfullhet. (Wijk, 2013 s. 164-165)

Den kognitiva förmågan påverkas av demens och det innebär att personens känslomässiga förmåga samt också förmåga att kommunicera, delta i sociala aktiviteter och samarbeta påverkas. Dock är t.ex. samarbete helt möjligt ifall personen med demens får stöd och kravnivån på aktiviteten är den rätta. (Gjernes & Måseide, 2015 s. 104-106) Även Murray et al (2016 s.621) konstaterar att personer med demens behöver både meningsfulla och sociala aktiviteter på rätt kravnivå, där personerna får känna att de lyckas. Trots svår demens kan personer uttrycka känslor så som t.ex. leenden vid social interaktion (Kang, 2012 s. 76)

Även två personer med demens kan bra kommunicera och delta i en aktivitet tillsammans men den kanske inte följer de vanliga normerna utan är på en nivå som personerna klarar. För att personer med demens ska kunna delta i sociala aktiviteter kan de behöva hjälp, denna hjälp kan dock komma både från personer med och utan demens. (Gjernes & Måseide, 2015 s. 104–106) Murray et al (2016 s. 624) konstaterar att ifall men ger personer med demens möjlighet att prata kan talförmågan höjas

Vid social interaktion kommer andra personer att märka att personer med demens lider av minnesförlust och därför väljer ofta personer med demens bort mycket av deras tidigare sociala aktivitet och umgänge. Personer med demens är också osäkra på om de kan hantera sociala situationer och därför att istället undvika dessa. Många med demens blir därför mental och socialt understimulerade. (Brataas et al, 2010 s. 2839-2845) Demens kan också medföra svårigheter att hitta ord då man talar. Detta leder lätt till frustration och dåligt självförtroende hos personer med demens. Den långsiktiga effekten blir att personer med demens undviker sociala situationer. (Farrell et al, 2014 s. 1055-1057)

Även Kielhofner (2008 s. 93-95) menar att i och med att en persons aktivitetsförmåga försämras, pga. nedsatt fysisk eller intellektuell förmåga, så kommer också bemötandet i den sociala omgivningen ändras. Dessutom är det vanligt att bekantskapskretsen minskar när ens förmågor försämras. Det är också vanligt att personer med nedsatt funktionsförmåga placeras på olika anstalter t.ex. ålderdomshem, och där får dom främst träffa andra med liknande problematik.

3.2.1 Social aktivitets inverkan på hälsa

Personer med demens behöver sällskap och social aktivitet eftersom det medför känsla av tillhörighet och dessutom är bra för självbilden. För många med demens uppskattas också aktivitet i grupp mer än aktivitet på egenhand. Att prata om gamla minnen har en positiv effekt på den kognitiva förmågan, och som hjälp för att minnas kan fotografier eller bekanta föremål användas. Även användning av teknik har visat sig kunna ha en positiv inverkan på hur mycket social aktivitet, personer med demens har. I Nijhof et al (2013 s. 263-271) forskning undersökte man ifall användningen av ett tekniskt spel, Chitchatters game, kan hjälpa äldre med demens till mer social aktivitet. Resultaten av den undersökningen visar att metoden fungerar och att spelet stimulerar social interaktion. Cohen-Mansfield et al. (2017 s. 242) konstaterar att sociala aktiviteter i grupp är ett fungerande sätt att fylla personer med demens sociala behov och förse dem med meningsfull aktivitet.

Sociala interaktioner har konstaterats kunna bidra med en känsla av meningsfullhet (Bejerholm, 2010 s. 133). Man har också kunnat konstatera ett samband mellan livskvalitet och hur många aktiviteter en person med demens har. Passiva personer har sämre livskvalitet än de som engagerar sig i flera aktiviteter. Högre livskvalitet har en positiv inverkan på sociala aktiviteter och humör hos personer med demens. Dessutom kom man fram till att social kontakt höjer livskvaliteten för personer med demens, men man konstaterade också att personer med demens sällan får sitt sociala behov uppfyllt, istället spenderar personer med demens största delen av sin tid ensamma och passiva. (Beerens et al, 2016 s. 110–112) Även Kang (2012 s. 75-78) anser att äldre med demens ofta lever ganska passiva liv med ändats lite interaktion med andra. Han anser också att detta påverkar deras hälsa negativt och att det kan leda till t.ex. social isolering. I sin forskning kommer han också fram till att det finns ett samband mellan social interaktion och depression bland äldre med demens. Ha & Kim (2014 s. 452) kommer i sin forskning fram till i stort sätt samma sak, men konstaterar också ett samband mellan kognitiv förmåga och hur mycket social aktivitet man har, ju högre förmåga desto socialare liv.

4 TEORETISK REFERENSRAM

I detta examensarbete är aktivitetsengagemang teoretisk referensram eftersom det är meningen undersöka om robotkatten kunde vara en lämplig meningsfull aktivitet för äldre med svår demens. För att en aktivitet ska vara nyttig för hälsa och välbefinnande måste den upplevas som meningsfull (Borell & Iwarsson, 2013 s. 1990). För att kunna uppleva en aktivitet som meningsfull måste man vara engagerad i den åtminstone till någon grad (Bejerholm 2010 s. 131). Eftersom det är tveksamt om de skulle gå att fråga de deltagande i detta arbete ifall de upplever aktiviteten som meningsfull, görs istället en observation för att undersöka om deltagaren visar engagemang och i så fall på vilket sätt.

4.1 Aktivitetsengagemang

Engagemang kan definieras som att man på något vis, verbalt eller kroppsligt, reagerar på en aktivitet (Cohen-Mansfield et al. 2010b s. 471). I en annan artikel nämner man aktivitetsengagemang som har en liknande definition, dvs. en persons reaktion på yttre stimuli. Aktivitetsengagemang handlar också om interaktion mellan person, aktivitet och miljö. Detta anses kunna leda till bättre upplevd hälsa välbefinnande och mening i livet. Dessutom kan också känsla av nytta, mening och tillfredsställelse uppstå tack vare aktiviteten. (Richards et al. 2015 s. 438) Även en tredje studie har liknande definitioner i sin forskning men delar upp engagemang i tre olika former. Den första är konstruktivt engagemang, det innebär att personen har en aktiv roll i aktiviteten genom att lik tidigare kroppsligt eller verbalt reagerar på aktiviteten. Den andra formen är passivt engagemang. Passivt engagerade personer gör ingenting för själva aktiviteten men följer med det som sker med blicken och lyssnar till det som sägs. Den tredje formen är att inte vara engagerad. Då reagerar deltagaren inte på det som sägs eller görs överhuvudtaget. (Rouaix et al. 2017, s. 7) Det finns olika dimensioner av engagemang men för att kunna vara engagerad måste man också vara närvarande i situationen. Helt grundläggande för att kunna vara engagerad är att man är vaken under aktiviteten. Det är också viktigt att ha en positiv attityd till aktiviteten och till gruppen ifall det rör sig om en grupp aktivitet. (Cohen-

Mansfield et al. 2017, s. 237-239) För att vara engagerad i en aktivitet krävs det inte att man aktivt deltar utan man kan också visa sitt engagemang på andra vis, som genom att svara på frågor, följa det som händer med blicken eller ta emot föremål som ges. Det kan vara svårt att se ifall en person med nedsatt kognitiv förmåga är engagerad i en aktivitet eller inte. Desto svårare demens desto svårare blir det att avgöra om personen har någon nytta av en aktivitet och om hen är engagerad eller inte. (Cohen-Mansfield 2017, s. 376, 379)

Många äldre slutar med sina gamla aktiviteter och hobbyer när de flyttar till ålderdomshem. Där väljer sedan många att delta i sådana aktiviteter där man får umgås med andra även om de inte gillar aktiviteten i sig. Dessutom upplevde de boende att det var viktigt både med ledda aktiviteter men också aktiviteter som de helt själva får komma på och genomföra. Många äldre hade dock svårt att hitta motivation för att engagera sig i aktiviteter. Valmöjligheterna begränsas också av den nedsatta funktionsförmågan som så gått som alla boende i någon utsträckning led av t.ex. nedsatt fysisk förmåga. De som led av demens hade mycket svårt att engagera sig i de aktiviteter som ordnades. Många upplevde aktiviteterna som tråkiga. Forskningen kommer fram till att för att personer ska orka engagera sig i aktiviteter måste aktiviteterna kännas meningsfulla. Detta kan uppnås t.ex. genom att aktiviteten bidrar till social kontakt eller genom att aktiviteten, eller produkten av aktiviteten, känns meningsfull. Även personer med demens upplevde samma sak. Meningsfulla aktiviteter var ofta sådana som hade anknytning till tidigare hobbyn och intressen t.ex. musik, konst och husdjur. (Tak et.al 2015 s. 185-188)

En annan studie undersöker hur tidigare intressen påverkar personer med demens aktiviteterengagemang och konsternation. I en del av studien granskade husdjurs påverkan och man kunde konstatera att personer som tidigare varit eller fortfarande är intresserade av, i detta fall en hund, kunde koncentrera sig längre vid möte med än hund än de personer som inte hade något uttalat intresse. Personer med tidigare intresse i djur var också mer intresserade av djurstimuli. Man drar därför slutsatsen att det är viktigt att man tar i beaktande personens tidigare intressen när man jobbar med personer med demens, speciellt för dem med svår demens. (Cohen-Mansfield et al. 2010a s. 71-72)

Hur engagerad man är påverkas också av en rad omgivningsfaktorer t.ex. visar en undersökning att personer med demens på ålderdomshem engagerade sig mer i en aktivitet på eftermiddagen än på förmiddagen. Dessutom ska det inte vara för mycket bakgrundsljud eller för många personer i rummet. (Cohen-Mansfield et al. 2010b s. 476-477)

Socialt engagemang kan definieras som att vara sysselsatt med meningsfulla aktiviteter och tillika vara i interaktion med andra (Cohen-Mansfield et al. 2010b). För en hög grad av engagemang i en social aktivitet krävs det att personen både bidrar med något för gruppen och för aktiviteten som utförs. Social interaktion har ofta en positiv inverkan på engagemang. (Cohen-Mansfield et al. 2017 s. 238) Även initiativtagning i social aktivitet tyder på en hög grad av socialt engagemang (Kang, 2012 s. 76). Ifall personen har låg grad av engagemang i sociala aktiviteter tar hen inga egna initiativ i det sociala samspelet (Bejerholm 2010, s. 139-140).

4.1.1 Meningsfulla aktiviteter i vardagen för personer med demens

Meningsfulla aktiviteter är väldigt viktigt för personer med demens. Vad som upplevs som meningsfullt påverkas av personens tidigare liv och hur deras tidigare roller, intressen och rutiner har sätt ut (Harmer & Orrell, 2008, s. 548). Vad som är meningsfullt eller inte varierar alltså kraftigt från person till person. Alla aktiviteter en person gjort tidigare i livet behöver inte vara meningsfulla eller engagerande t.ex. vissa hushållssysslor. (Nygård, 2013 s. 218-220)

Aktiviteter kan upplevas meningsfulla av många olika orsaker och en av dem är ifall man tack vare aktiviteten får vara socialt delaktig (Tak et al. 2015, s.188). Sociala aspekter så som att känna sig värdefull och inkluderad uppskattades också samt att få prata om minnen eller intressen, mest uppskattades kontakt med familjen. Andra sociala aktiviteter som uppskattades av personer med demens själva var sång och musik samt sådana aktiviteter som inte innebar att man måste tala eftersom det var svårt för många av personerna med demens. Personalen upplevde att fysiska behov var viktigare än de psykiska behoven hos personer med demens, dvs. motsatsen till vad personer med demens själv tyckte. Dessutom tyckte personalen att aktiviteter som upprätthöll, personer med demens, funktionsförmåga var meningsfulla. Då det kom till sociala aktiviteter föredrog personalen och

familjerna mest organiserade sociala aktiviteter, så som tema-kvällar, då man ansåg att det höjde kvaliteten på interaktionerna. Det som personalen ansåg att var viktigt och meningsfullt prioriterades högre i planering av aktiviteter än det som personer med demens faktiskt tyckte. (Harmer & Orrell, 2008. s.552-554)

Många äldre med mild eller medelsvår kognitiv nedsättning upplever att det inte finns tillräckligt med aktivitet på de äldreboenden de bor på. De menade att de istället kände sig uttråkade och att de saknade de aktiviteter de tidigare gjort. (Cahill & Diaz-Ponce 2011 s. 567-569) . Även Kielhofner (2008 s.94-95) menar att det problematiskt om personer inte erbjuds aktiviteter som motsvarar personens förmåga. Också alldeles för lätta aktiviteter är problematiskt, då det kan leda till att en persons aktivitetsförmåga försämras. Detta förekommer bland annat på ålderdomshem. Ifall det erbjuds aktiviteter men de inte upplevs som meningsfulla väljer många äldre att inte delta (Tak et al. 2015, s. 188)

4.1.2 Vikten av att få vara engagerad i aktiviteter

Personer på ålderdomshem spenderar mycket av sin tid utan någonting att göra. Tillika visar forskning att engagemang i aktiviteter för med sig glädje och personer med demens blir alertare. (Cohen-Mansfield et al. 2010b s. 471–472) Även en annan forskning konstaterar att många äldre på boenden spenderar mycket tid med att göra ingenting. Men att både aktivitet och socialt engagemang kan bidra till bättre välbefinnande och känsla av mening i livet för de äldre. För personer med demens kan det dessutom vara mycket svårt att själv ta initiativ för att utföra en aktivitet, istället behöver dom ofta hjälp och stöd vid aktivitetsutföranden. Alla människor har trots det ett behov av att vara aktiva. (Morgan-Brown et al. 2013 s. 58) Kolanowski et al. (2011 s. 1037) kommer i sin artikel fram till att även lätta men meningsfulla aktiviteter gjorde de boende på ett servicehem för äldre mer alerta och engagerade. I en annan forskning har man undersökt om det finns ett samband mellan aktivitet och minskad aggression hos äldre med demens. Man kommer fram till att även enkla men meningsfulla aktiviteter, anpassade efter personens funktionsförmåga, verkade ha en positiv effekt för att minska aggression. (Cohen-Mansfield et al. 2007 s. 914-915)

Det är för många med demens svårt att ta egna initiativ. Den sociala förmågan påverkas också av många av de vanligt förekommande symtomen vid demens. Det kan därför vara bättre för äldre med demens att få vara social i spontana möten med andra istället för i invecklade planerade aktiviteter. (Wijk, 2013 s. 165) Den försämrade initiativförmågan kan bero på att de äldre inte känner engagemang inför någon aktivitet. Ifall det inte erbjuds några aktiviteter som personen med demens vill delta i, väljer hen kanske hellre att göra ingenting än något som saknar mening. Aktiviteter som personen med demens är van att utföra sedan långt tillbaka går oftast lättare än nya aktiviteter. (Nygård, 2013 s. 184-186)

5 SYFTE OCH FRÅGOR

Syfte: Syftet är att observera engagemang och social aktivitet vid användning av robotkatten Justo, bland äldre personer med demens.

Frågor:

1. Hur visar de äldre engagemang för robotkatten?
2. Hur visar det äldre engagemang mot varandra i form av interaktion när robotkatten används i allmänna utrymmen?

6 METOD

Ifall man vill undersöka personers beteende är observation en bra metod att använda (Patel & Davidson, 2003 s. 87), (Jacobsen, 2007 s. 108). Observationer ger direkt information om verkligheten, dvs. Det är ingen som återger eller berättar sin egen version av vad som händer. (Carlström & Carlström Hagman, 2006 s. 255) Vid en observation så iakttar man en situation och samlar på så vis in den information om både det som sägs och görs. På så vis får man på ett objektivt och tillförlitligt sätt reda på det man vill undersöka. Man är inte heller beroende av personers förmåga att förstå och producera ord eller återge saker som har hänt. Även tekniska hjälpmedel, t.ex. videokamera, kan användas vid insamlingen av material. Detta underlättar då man på efterhand analyserar materialet men kan också leda till att det blir mycket mer att analysera då materialet kan bli ganska omfattande. Dessutom kan kameran påverka de observerades beteende. (Einarsson & Hammar Chiriac, 2002 s. 21-25)

6.1 Observationsstudie

Vid en strukturerad observation kan man använda sig av ett observationsschema. Schemat ska ta upp de beteenden man är intresserade av. Varje kategori i observationsschemat ska vara noga beskriven så att det inte uppstår oklarheter kring vad man menar med ett visst beteende. Ett visst beteende skall också bara passa in i en kategori. Det finns olika sätt att göra ett kategorischema och man ska välja hurdant man vill ha utgående från vad det är man vill få reda på under sin observation (Carlström & Carlström Hagman, 2006 s. 262–265). Man kan också utgå från sina forskningsfrågor och eventuella delfrågor till dessa och sedan gör observation på allt som kan tänkas vara intressant. På så vis kan man ta reda på så mycket som möjligt om ett okänt ämne. (Einarsson & Hammar Chiriac, 2002 s. 18–20)

Ifall man gör en direkt observation, närvarar man själv för att insamla de material man behöver. Man kan också göra en indirekt observation och då samlar man inte själv in material, utan man analyserar material som någon annan samlat in. Observationer kan också vara öppna eller dolda beroende på ifall personerna som observeras vet om att man observerar dem eller inte. Observatören kan vara deltagande eller ickedeltagande i en situation. (Einarsson & Hammar Chiriac, 2002 s. 24-27)

6.2 Genomförande av observationsstudie

Då observationen skulle genomföras visade sig att den personen som var insatt i planen för mitt arbete inte var på plats vilket resulterade i att det delvis också deltog andra personer än det var tänkt. Det fanns dock forskningslov att observera alla personer som deltar. Det var dessutom svårt att hitta katter åt alla. Det visade sig senare att det var tänkt att det skulle vara andra deltagare, en av de som deltog nu var t.ex. sjuk och hade just kommit från sjukhus. De som deltog hade dessutom så olika funktionsförmågor att vi ganska snabbt konstaterade att det är bättre om alla får ha en egen katt. Vissa skulle t.ex. ha blivit för uttråkade annars. Vid det andra observationstillfället var det också bättre av hygienskäl med var sin katt. Handledaren för detta arbete har skött kontakten med samarbetsparten Munknäshemmet och tagit reda på när det passade dem att komma och filma, hon hade inte heller fått information om att den överenskomna tidpunkten inte passade

för personen insatt i denna observationsstudie. Det fanns dock lov observera alla som deltog. Innan själva observationstillfället hade jag förberett mig genom att fundera ut vad jag ska under observationen eftersom jag skulle delta aktivt i grupperna.

För att ge mer struktur gjordes ett schema på för hand, över beteenden som kan vara av betydelse för aktivitetsengagemang, se bilaga 1. Schemat omarbetades aningen under arbetets gång bl.a. lades flera underkategorier lades till för att kunna se om minimikraven för engagemang uppnåddes. Det kändes t.ex. viktigt att fästa större uppmärksamhet på reaktion på stimuli. Eftersom engagemang kräver att personen är medveten om sig själv aktiviteten som omgivningen om kring (Bejerholm, 2010 s. 133–134). De befintliga kategorierna behövdes också göras mer specifika så att en händelse bara passade in i en kategori, t.ex. gjordes skilda kategorier för om en deltagare pratade med sin egen katt, en annan deltagares katt eller en annan deltagare. För att få med övriga iakttagelser och tankar som inte passade in i schemat, men som kunde vara viktigt för resultatet eller som kunde vara intressant att ta upp i observationen.

Observation var indirekt eftersom skribenten själv inte filmade utan istället närvarade dock vid själva observationstillfället som en deltagare. Deltagarna viste att det observerades. Innan själva observationstillfället hade skribenten förberett sig genom att fundera ut hur observationen skulle ske och hur det aktiva medverkande skulle vara för att inte påverka resultatet. Skribentens uppgift vid observationen var främst att kolla så att alla hade de bra och diskutera lite med deltagarna.

6.2.1 Urval

Man kan välja att observera antingen en person en grupp med människor eller en plats där man observerar dem som råkar komma dit. (Carlström & Carlström Hagman, 2006 s. 225) Man måste välja vilken enhet som man ska undersöka. I en observationsstudie innebär en enhet en plats under en viss tid, dvs. stället där undersökningen görs under och tiden innebär både tidpunkterna för observationen samt under den tid de genomförs. Efter att ha valt enhet väljer man ut den population dvs. den grupp med människor man vill undersöka. (Jacobsen, 2007 s. 120-122) Man kan upprepa sin observation vid flera olika tillfällen för att få ett mer trovärdigt resultat (Carlström & Carlström Hagman, 2006 s.

226). I undersökningen deltog personer som godkänt medverkan i projektet om robotkatten på Munksnäshemmet. Föreståndaren på servicehemmet valde ut vilka av de som hade lov som skulle delta i studien. Deltagarna hade under en tid fått använda katterna före observationstillfället och var därmed bekanta med dem. I observation deltog 5 personer bestående av 2 grupper med 3 och 2 deltagare. Grupperna av deltagare var från olika avdelningar på munksnäshemmet.

6.2.2 Observationsschema

Observationsschemat baserar sig på den teoretiska referensramen om aktivitets- och socialt-engagemang. Därifrån är det utvalt faktorer som forskningen kommit fram till att är av betydelse för engagemang. Eftersom personerna som medverkar i studien har demens, påverkas deras aktivitetsförmåga och deras engagemang kan därför se lite olika ut. Minimikravet för engagemang är vakenhet, om man inte är vaken är det inte möjligt att vara engagerad, därför är vakenhet med som en kategori under vilken jag också fyller i ifall det sker en förändring i vakenhetstillstånd.

Att reagera på det som sker i sin omgivning visar också på en viss grad av engagemang. Man kan reagera antingen positivt, negativt eller neutralt. Reaktionen kan ske på något som sägs görs eller sker i omgivningen. Ifall personen följer med det som görs kan det röra sig om passivt engagemang, även fast personen inte själv aktivt deltar. Ifall ingen reaktion ske är personen inte alls engagerad. Om personen reagerar på något som görs med katten eller pratar om katten är det ett tecken på aktivitetsengagemang. Ifall personen tar ögonkontakt, tittar mot, pratar eller försöker kommunicera med personer i sin omgivning, är det ett tecken på socialt engagemang. Det kan också vara någon annan som tar initiativ till social kontakt och om personen reagerar på denna kontakt är det också en form av engagemang.

Det finns också en huvudkategori för aktivitet med katten eftersom den kan ge en bild av personens aktivitetsengagemang. Under kategorin finns listat olika saker man under ob-

observationstillfället kan göra med katten. En annan kategori berör minnen relaterat till katter eftersom studier har kommit fram till att det kan upplevas som meningsfullt att få prata om minnen.

Den sista kategorin i observationsschemat är socialt engagemang. Till skillnad från kategorin reaktion på verbalt stimuli, finns det här under sådant som deltagarna gör på eget initiativ och som är kopplat antingen till andra deltagare eller andra deltagares katter.

I observationsschemat har det skrivits in hur många gånger var och en person gör något som passar in i något av kategorier. Där efter gjorde en analys av ifall personen verkar vara engagerad i aktiviteten eller inte och hur de i så fall märks av.

Filmerna är ca en halv timme långa. Varje gång deltagarna gör något nytt har det märkts in i observationsschemat, t.ex. klappar sin katt, slutar och sedan vrider på den. Detta medför att de deltagare som under längre stunder gör samma sak har ett mindre antal aktiviteter än en deltagare som ofta byter aktiviteter. Men eftersom filmerna var så pass långa hade det här inte så stor betydelse eftersom vissa var mera aktiva i början och andra i slutet. Vid varje liten aktivitet har det endast räknats med en sak fast personen gör flera saker samtidigt, t.ex. om deltagaren klappar katten och tittar på den samtidigt har bara klappa katten räknats, eftersom klappande är huvudsakliga aktiviteten. Att titta på katten har bara räknats de gånger personen endast tittar på sin katt. I övrigt gör personerna inte så mycket tillika utan pausar oftast klappande t.ex. om de ska svara på en fråga.

6.3 Utmaningar med observationsstudier

Vid analys av en observation kommer den data man samlat in att tolkas av observatören. Detta medför att det finns risk för att observatören tolkar fel lägger för stor vikt vid något eller bortser från annat. Detta görs många gånger omedvetet. Dessutom kan det vara svårt för en observatör att veta vad som är normalt och vad som är ett tillfälligt beteende hos den person man observerar. Man ska därför vara försiktig med att dra slutsatser. För att få ett pålitligare svar kan det vara bra att upprepa observationen vid olika tidpunkter eller att kombinera observationen med en intervju. (Carlström & Carlström Hagman, 2006 s. 256–257)

Det finns också en risk att den observerade beter sig annorlunda för att hen vet att hen observeras. Ifall observatören aktivt medverkar vid observationstillfället kan också hens beteende påverka hur de observerade beter sig, det kan dessutom vara av betydelsen om de observerade känner observatören sen innan eller inte. Ända sättet att undvika detta helt är om observationen är dold dvs de som observeras inte vet om att de observeras. En sådan typ av observation är dock inte lika etiskt korrekt. (Carlström & Carlström Hagman, 2006 s. 257–259)

6.4 Analys

Vid en observationsstudie är det bra att göra en kvalitativ behandling av materialet. Då man gör en kvalitativ analys går det inte att få en helt objektiv sanning utan resultatet kan variera något beroende på vem som gör analysen. (Carlström & Carlström Hagman 2006, s. 307) Då man analyserar sitt material kan man antingen se på hela materialet eller fokusera på vissa delar. Man kan också välja olika vinklar då man analyserar ett observations-schema beroende på vad man vill få svar på. t.ex. jämföra olika observationstillfällen eller se på en viss faktor. Meningen med analysen är att finna mönster i schemat. (Einarsson & Hammar Chiriac, 2002 s. 118–126) Vid analys av filmat material ska man skriva ner det som sker. Om det kommer upp tankar medan analysen görs är det bra att skriva ner dem på ett annat ställe. (Patel & Davidsson 2003 s.118-119) Vid analys av sitt material kan det vara bra att dela in det i olika teman enligt vad man vill få fram. Antingen tar man sina temaområden från materialet detta sätt kallas induktivt. Eller så sätter man på förhand upp teman på basen av vilka man analyserar sitt material, detta sätt kallas deduktivt. (Wilderberg 2002 s. 143-145)

För att analyserat materialet och få svar på forskningsfrågorna gjordes ett observations-schema som finns som bilaga, se bilaga 1. Analysen har skett deduktivt efter som temaområden för analysen på förhand har utsatt. Eftersom personerna endast har filmats en gång och man därmed inte vet något om hur personerna annars brukar vara kan man endast försöka få en bild om personerna just den här gången visade någon form av engagemang antingen för aktiviteten med katten eller socialt engagemang. Vid analys av materialet har vikten lagts på kategorierna som beror aktivitet med katten och social aktivitet, eftersom dessa besvarar forskningsfrågorna. Det har inte lagts så stor vikt på de första

kategorierna som innehåller grundkriterier för engagemang så som vakenhet och reaktion på sådan som sker runt om kring. De finns med för att kunna utesluta personer som t.ex. somnar. Till reaktion på stimuli räknas t.ex. tittar på katten som läggs i famnen säger något eller på något annat vis visar att man märker att något händer.

6.5 Etik

Resultaten ska alltid redovisas oberoende om resultatet är det forskaren ville ha eller inte. Resultatet av får inte heller tolkas mer än nödvändigt, detta för att undersökningen ska bli så trovärdig som möjligt.

I detta examensarbete följs Forskningsetiska delegationens riktlinjer för god vetenskaplig praxis (Forskningsetiks delegationen 2012). I observationen deltar därför bara personer som har godkänt att delta i forskningsprojektet om robotkatten. Också personernas anhöriga har godkänt deltagande, ifall det så krävts. Projektet hade ett gemensamt forskningslov så inget eget behövde sökas för detta arbete. Resultatet av observationsstudien har redovisats utan att något har lagt till inga egna tolkningar har heller gjorts. Inget har heller kopierats eller plagierats för att genomföra detta arbete.

Det är viktigt att ingen skadas vare sig fysiskt eller psykiskt på grund av den forskning man gör. Dessutom finns det fyra krav som skall uppfyllas för att en observationsstudie ska vara etiskt korrekt. Det första är informationskravet och handlar om att den som observeras ska få veta vad hens roll är samt hur och varför undersökningen utförs. Dessutom ska personen som deltar i forskningen informeras om sina rättigheter och om att deltagandet är frivilligt och att man när som helst kan välja att sluta medverka i forskningen. Till informationskravet hör också rätten om att få veta till vad forskningen kommer att användas. Dessutom har man rätt att veta ifall obehagliga eller riskfyllda situationer kan komma att uppstå. Det är viktigt att fundera över hur mycket information deltagarna behöver få och vad man kan lämna bort för att resultatet inte ska påverkas. (Einarsson & Hammar Chiriac 2002 s. 36-37)

Samtyckeskravet innebär att alla personer som deltar i observationen ska göra det frivilligt och på sina egna villkor. Personerna so medverkar får när som helst under studiens

gång avbryta sin medverkan utan att ange orsak. Konfidentialitetskravet handlar om de medverkandes rätt till att vara anonyma. I studien får inte finnas med sådana fakta om personerna som gör att någon skulle kunna känna igen dem. Medan forskningen pågår ska all information, där personuppgifter framkommer, förvaras på en säker plats. Det sista kravet är nyttjandekravet, som innebär att det material som man har samlat in i samband med den forskning som man gör inte får användas till något annat än för just forskning. (Einarsson & Hammar Chiriac 2002 s. 37-39)

Att göra forskningar där personer med demens deltar kan vara lite svårt ur etisk synvinkel. Eftersom demens påverkar den kognitiva förmågan kan personer med demens ha svårt att förstå vad det är som går med på. Tillika är det viktigt att kunna göra forskningar där också personer med demens ingår. (Peterson & Wallin 2004 s. 1811-1812)

7 RESULTAT

Eftersom studien inte kunde genomföras som det var tänkt innebär det vissa utmaningar i att få fram resultat. Resultatet presenteras bestående av en del angående reaktion på stimuli för att försöka ta reda på om alla deltagare uppfyllde kriterierna för att kunna vara engagerade. Efter det besvaras forskningsfrågorna angående engagemang i aktivitet med katten och social aktivitet. Det finns också med några övriga observationer som delvis inte passade in i observationsschemat.

7.1 Reaktioner på stimuli

Alla deltagare hålls vakna under hela aktiviteten vilket är en förutsättning för att dom ska kunna vara engagerade. Samtliga deltagare reagerar också på verbalt stimuli vilket tyder på att dom är medvetna om sin omgivning. Hur dom reagerar är olika och vissa reagerar främst genom att svänga huvudet mot den som pratar.

Alla deltagare reagerar inte på kroppsligt stimuli. Endast en deltagare reagerade med säkerhet på att katten spann och endast två reagerade på att den jamade. Dock reagerade alla på saker som händer i omgivningen.

7.2 Aktivitets- och socialt engagemang

I kategorin aktivitet med katten ser man ganska tydliga skillnader mellan deltagarna. Deltagare 4 har endast 2 aktiviteter medan 2 st. har över hundra. Alla de tre deltagare med mest aktiviteter visa tydliga tecken på aktivitetsengagemang. Endast deltagarna i film två får frågor om tidigare erfarenheter med katt båda svarar på frågan. Deltagare 5 hade haft katt tidigare men kunde inte berätta så mycket om den.

Alla deltagare gör någonting som kan tyda på socialt engagemang. Deltagare 1, 2 och 5 gör alla flera saker i denna kategori. De tittar på och pratar med andra deltagares katter. De deltar också i någon form av konversation. De deltagare som är engagerade i aktiviteten men katten är också de ända deltagarna som frågar eller berättar något som har med pågående samtal att göra. Deltagare 3 tittar mest på observatören och verkar inte så intresserad av de andra deltagarna eller deras katter. Deltagare 4 tittar på andra deltagare, observatör och andras katter ett fåtal gånger men visar nog inte speciellt mycket socialt engagemang.

Av de deltagare som verkar engagerade i aktiviteten, tittar alla på sin katt minst 20 gånger under observationstillfället. Samtliga av de 3 deltagare som verkar vara engagerade pratar också med katten ett flertal gånger, 2 av 3 berömde katten t.ex. genom att säga att katten var fin. Deltagarna visar också uppskattning mot katten genom handlingar de gör. En deltagare pussar katten flera gånger och lyfter upp den mot kinden. De två andra valde att främst klappa katten.

7.3 Övriga observationer

Deltagare 1 tittar mycket på sin egen katt i början och kramar den. Hen följer med vad som sker i omgivningen mest genom att titta på andras katter och följer med vad andra gör. Hen svarar ofta ifall något sägs, men talar inte i sammanhängande meningar utan bara enstaka ord. Hen imiterar också andra deltagare, t.ex. kramar hen sin katt efter att en annan deltagare också gjort det. Deltagare 1 tar två pauser under observationstillfället. Det går ganska länge innan hen tar sin första paus. Den andra pausen tas dryga fem minuter efter den första. Mellan dessa gånger har deltagaren en katt utan motor vilket gör

den märkbart lättare. Hen pratar med katten efter att den jamat. Hen lyfter ofta upp katten och pussar den.

Deltagare 2 gör kommunikationsförsök kopplat till katten genom att t.ex. vinka med kattens tass mot annan katt och frågar katten om den vill titta på den andra katten. Hen pratar mycket med den egna katten. Men pratar också en del med andras katter. Hem klappar katten en hel del.

Deltagare 3 klappar katten assisterat, handen blir kvar en stund är annars ganska passiv. Följer med det som händer i omgivningen och tittar många gånger på observatören men är sällan intresserad av katten och reagerar inte så mycket på att katten byts ut. Hen svarar på frågor som ställs direkt till hen men inte på frågor som ställs till hela gruppen.

Deltagare 4 är ganska negativ till både katten och observatörerna och säger att hen inte har några känslor för katter. Hen vill ändå inte att katten tas från famnen trots att hen blir erbjuden det ett par gånger. Hen gör ingen aktivitet med katten i famnen och vill inte ens känna på katten. Hen skuffar undan observatörens katt då den kommer nära. Visar i övrigt inget engagemang för katten och vill inte samtala. Svarar kort på frågor som ställs.

Deltagare 5 tittar gärna katten i ögonen och pratar med den. Sägar att katten är söt åt katten. Hen svarar kort på frågor men har svårt att bilda längre sammanhängande meningar vilket gör det svårt att diskutera. Hen klappar många gånger.

7.4 Slutsatser

Deltagarna som verkade vara engagerade i robotkatten som en aktivitet tittade alla mycket på katten. De var mera benägna att flytta på katten då den låg i famnen och pratade med den ett flertal gånger. Oftast berömde de sin katt. Alla gjorde också något med katten fysiskt men vad de föredrog var individuellt. Vissa pussade vissa kramade och alla klappade eller strök sin katt. De engagerade deltagarna var också mera benägna att reagera på att katten byttes ut eller lades i deras famn.

Samma personer som var engagerade i aktiviteten med katten verkade också vara åtminstone lite socialt engagerade. De berättar saker och svarar på frågor i varierande utsträckning. Största delen av den sociala interaktion som sker är kopplad till en annan deltagares katt, natingen så att de ser på den eller talar till katten.

8 DISKUSSION

Eftersom allt en person gör kan ses som en aktivitet (Nygård 2013 s. 214-215) kan också robotkatten vara en aktivitet för personer med svår demens. Demens leder till nedsatt funktionsförmåga hos personen som drabbas och ann efter som sjukdomen framskriden finns det större och större risk för att personen inte längre klarar av att göra de aktiviteter som bidragit med känsla av meningsfullhet (Tak et al 2015 s. 182-183). Det konstateras också att det är viktigt med tillräckligt lätta aktiviteter som personer med demens kan engagera sig i, annars finns det risk att de blir passiva (Cohen-Mansfield et al. 2010b, s.471) I min studie kunde jag konstatera att 3 av 5 deltagare visade tecken på engagemang för aktiviteten men robotkatten och kan på så vis uppleva meningsfullhet av att använda katten. Aktiviteten var heller inte för svår för deltagarna men för vissa av deltagarna var en halv timme ganska länge och de blev märkbart trötta eller rastlösa. Det kan istället vara bra att använda robotkatten under kortare stunder för personer med demens som har svårt att göra andra aktiviteter. Det är dock viktigt att komma ihåg att robotkatten inte uppskattas av alla.

I andra forskningar gjorda med robotdjur har man konstaterat att robotdjur kan underlätta för äldre att hitta ord och ta kontakt med andra (Bemelmans et al. 2016 s. 154-157). Eftersom jag bara har gjort en observation kan jag omöjligt säga om detta även underlättades då Justo användes. Jag kan dock konstatera att samtliga deltagare tittar på varandra och varandras katter samt svara på frågor som ställs till dem. För att kunna säga om det skett någon förändring skulle minst en observation till krävas, där deltagarna inte hade katten i famnen. En annan studie konstaterar att sociala robotar får personer med demens att ha mera social interaktion med varandra när robotarna används (Mordoch et al. 2013 s. 18). Vid observationstillfälle 1 försökte båda deltagarna som var engagerade att i någon mån interagera med andra deltagare. Vid andra observationen var det svårare eftersom det bara fanns en som var engagerad i aktivitet med katten och den andra deltagaren inte var det.

8.1 Resultatdiskussion

Alla deltagare visar engagemang på lite olika vis. Som i förra kapitlet konstaterades var vissa av deltagarna inte engagerade i aktiviteten med katten eftersom de inte gör något med den under hela observationstillfället. Eftersom mina forskningsfrågor går ut på att svara på hur engagemanget syns har jag endast analyserat de som kan ha ansetts vara engagerade.

Jag hade tänkt att använda bara en katt skulle användas men som jag tidigare nämnde märkts det i början av observationen att det inte fungerade. Personen som först fick katten ville ha den helt för sig själv och det kändes inte rätt att bara låta dom andra sitta och titta på eller att ta katten ifrån den deltagaren som hade den, mot hens vilja. Vid den andra observationen var det som sagt av hygienskäl omöjligt att personerna skulle ha delat katten. Efter att ha pratat med min handledare beslöt vi att jag ändå skulle analysera det material jag hade så gått det gick.

Jag tror resultatet kunde ha blivit lite annorlunda om min observation skulle ha kunnat genomföras så som det var planerat. Jag tror framförallt att det sociala engagemanget skulle ha kommit fram mer om det bara skulle ha funnit en katt per grupp som deltagarna skulle ha delat på. Dessutom var inte alla av deltagarna speciellt intresserade av katten vilket också påverkade resultatet.

Eftersom deltagarna lider av demens påverkas deras funktionsförmåga på många sätt. Vissa av deltagarna har nedsatt förmåga att producera tal eftersom de lider av demens. Därför behöver de inte betyda att de är ointresserade av att delta i konversationer utan det kan bara att de kan ha svårt att producera tal. Det blir därmed svårt att se tydliga mönster när det kommer till den sociala aktiviteten. För att med säkerhet kunna veta vad som är var skulle observationen måsta upprepas ett flertal gånger med och utan robotkatt.

Tidigare forskning konstaterar att diskussion om gamla minnen kan förbättra kognitiv förmåga. Som hjälp att minnas kan fotografier eller föremål användas (Nijhof et als ,2013 s. 263–271). Därför fanns det en egen kategori för minnen i observationsschemat. Vid det första tillfället kom minnen inte på tal. Vid det andra tillfället blev deltagarna frågade om

de hade haft katt och om de kunde berätta om dem. Den ena deltagaren mindes att hen hade haft katt tidigare men hade svårt att berätta något om den.

Det konstateras i flera artiklar att gruppaktivitet för äldre med demens är bra och uppskattat av de äldre själva (Bejerholm, 2010 s. 133, Cohen-Mansfield et al. 2017 s. 242). I min studie används robotkatten därför i grupp. Dock uppstod inte så mycket socialt samspel även om vissa deltagare gjord försök till detta. Jag tror att användningen av i grupp kan bidra med mera socialt samspel och vara till större nytta om personerna i gruppen är mera lika när det kommer till funktionsnivån. I min studie hade vissa så nedsatt talförmåga att det var mycket svårt att ha en konversation med dem, Forskning säger också att personer kan känna delaktighet även om de inte själv aktivt deltat i t.ex. ett samtal (Nygård 2013 s. 214-215). Om personerna i min studie upplevde delaktighet under användningen av katten är svårt att svara på.

I den teoretiska referensramen konstateras att meningsfulla aktiviteter är nyttiga för hälsan och att man måste vara engagerad i en aktivitet för att den ska kunna vara meningsfull. (Borell & Iwarsson, 2013 s. 1990, Bejerholm 2010 s. 131) Vad som upplevs som meningsfullt är individuellt men många upplever sociala aktiviteter som meningsfulla (Tak et al. 2015, s.188). Den teoretiska referensramen konstateras att man måste reagera på stimuli av något slag för att kunna vara engagerad (Cohen-Mansfield et al. 2010b s. 471, Richards et al. 2015 s. 438) Alla deltagare i min studie reagerar på stimuli och skulle därför kunna vara engagerade. I min studie visade bara 3 av 5 personer tydliga tecken på engagemang. Det kan bero på flera olika saker som t.ex. att personerna inte visar sitt engagemang så tydligt, eller att de inte uppskattar robotkatten. Det finns också studier som visa att engagemang är kopplat till tidigare intressen (Tak et.al 2015 s. 185–188). Det kan alltså vara att personerna som inte visade engagemang i samband med att robotkatten används inte heller tidigare varit intresserade av katter och därför inte gillar den. Ifall det förekommer nån positiv effekt på hälsa av att få engagera sig i användningen av robotkatten är också omöjligt att säga på basen av resultatet på den här undersökningen.

8.2 Metoddiskussion

Jag tycker att min teoretiska referensram om aktivitetsengagemang var en bra grund för mitt arbete. Jag använde den informationen jag hade fått fram i den teoretiska referensramen för att bygga upp grunderna för mitt observationsschema. På så vis fick jag fram de temaområdena jag behövde för att kunna göra en deduktiv analys av det insamlade materialet. Jag funderade också på andra alternativ som t.ex. the Value and Meaning in Occupationss modellen (ValMO) men kom fram till att jag inte har så mycket nytta av den i en observationsstudie utan den skulle ha passat bra om jag skulle ha gjort en intervjustudie. ValMO handlar som namnet säger om upplevt värde i olika aktiviteter.

Urvalet av deltagare var något som jag inte hade så stor möjlighet att påverka eftersom det fanns vissa personer som medverkade i projektet. Av dem valdes några sedan några ut åt mig. Jag kom fram till att jag behövde 4–6 deltagare för att få tillräckligt med material för min studie. Eftersom jag också ville undersöka om robotkatten Justo kunde ha positiv inverkan på social aktivitet valde jag att göra gruppobservationer. Jag kom fram till att jag behövde minns 2 grupper för att få ett trovärdigt resultat. Dessutom kom grupperna från olika avdelningar för att öka validiteten. Meningen var att bara ha personer som tidigare hade verka gilla att använda katten. Detta var också viktigt ur en etisk synvinkel eftersom personerna i undersökningen hade demens och därmed kunde ha nedsatt förmåga att ge sitt samtycke. Eftersom jag ville ta reda på hur engagemanget visades var det inget problem med att bara ha med personer som var positivt inställda till kattan.

Valet av metod för detta arbete styrdes ganska mycket av de faktum att personerna som skulle delta i observation hade svår demens. Därmed var det inte möjligt att intervjua personerna. Det kändes ändå viktigt att försöka ta reda på hur de äldre själva upplevde användningen av robotkatten. Där med ville jag ta reda på hur de ger uttryck för engagemang i förhållande till aktiviteten med katten samt den sociala interaktionen som uppstod då katten användes i grupp. Själva observationen utfördes i en för deltagaren bekant miljö och en kamera användes för att spela in både bild och ljud. På så vis behövde jag inte under själva observationstillfället göra anteckningar och det fanns också möjlighet att titta på det insamlade materialet flera gånger. Jag tror att det att jag under observationen skulle

ha antecknat skulle ha påverkat resultatet mer än vad kameran gjorde. Dessutom skulle det ha varit svårt att göra en objektiv analys på något annat vis.

För att analysera det insamlade materialet gjorde jag ett observationsschema som fungerade som utgångspunkt då jag tittade på filmerna. Schemat fungerade bra och vid behov gjorde jag egna anteckningar. En annan möjlighet skulle ha varit att göra en undersökning med låg grad av struktur och sedan induktivt analysera materialet, dvs först skriva ner det jag såg i videorna och sedan försöka hitta gemensamma nämnare. Materialet skulle nog ha blivit ganska stort med denna metod eftersom det var tänkt att jag skulle ha 4–6 deltagare och jag dessutom har gjort mitt arbete ensam. Jag tror inte heller att den metoden skulle ha gett ett bättre svar på mina forskningsfrågor eftersom jag redan hade så klart för mig vilka faktorer det var jag skulle fästa uppmärksamhet på.

Jag har försökt att göra min arbetsprocess så tydlig som möjligt i detta arbete. Eftersom mitt arbete är kvalitativt finns det risk att vissa tolkningar gjorts. Jag har dessutom arbetat ensam och har därför inte haft möjlighet att diskutera med någon om de beslut som tagits eller de tolkningar som gjorts. Jag har dock försökt återge allting objektivt. Jag har dessutom ingen tidigare erfarenhet av forskning vilket också kan ha inverkat på de beslut jag har gjort samt de resultat jag har kommit fram till.

8.3 Etiska reflektioner

Eftersom min observationsstudie gjordes på personer med demens blev de etiska aspekterna mycket viktiga i detta arbete. Personerna som deltog i studien hade redan under en tid innan fått bekanta sig med robotkatten. Under den tiden hade vissa tyckt om att ha katten i famnen eller varit neutrala till katten medan andra hade uttryckt att de inte gilla robotkatten. Även om det skulle ha varit intressant att undersöka hur deltagarna i projektet överlag förhöll sig till katten kändes det inte etiskt rätt. Därför valde jag att endast utföra min observation på personer som visat att de är okej med robotkatten och anpassade mina forskningsfrågor efter det. Eftersom det inte var på grund av mig som det sedan deltog även andra personer valde jag i samråd med min handledare för detta arbete att ändå analysera materialet som det var tänkt och inte ändra forskningsfrågorna mera i detta skede. Under själva observationen uttryckte ingen av deltagarna att de inte ville ha katten och jag

frågade samtliga deltagare om det kändes okej eller om de ville bli av med katten. De deltagare som inte verka visa engagemang mot katten erbjöd jag ännu fler gånger att bli av med katten men de ville ha den kvar i famnen. Därmed anser jag att mitt arbete är etiskt korrekt utfört. Jag hoppas att mitt arbete kommer att bidra med kunskap om hur man kan använda robotkattgatten Justo bland personer med svår demens på andra boenden i Finland. Jag hoppas att resultatet av detta arbete hjälper till att ta reda på vilka personer som kan ha nytta av användningen av robotkatter och att man i framtiden saka ha lättare att se vilka som visar tecken på engagemang antingen i förhållande till aktiviteten eller det sociala.

9 AVSLUTANDE KOMMENTARER

Tack vare detta examensarbete och all kunskap känner jag att jag nu har en bra grund ifall jag i framtiden jobbar med äldre med demens. Att skriva arbetet ensam har medfört vissa utmaningar och ibland skulle de ha varit skönt att ha någon att bolla tankar och idéer med. Tillika har det gett mig mycket frihet då jag gjort allting själv. Mitt arbete har också tagit ganska länge att skriva vilket har gett mej möjligheten att emellan se på saker med nya ögon tillika som det ibland har varit svårt att minnas t.ex. hur man har tänkt i vissa situationer.

Då det kommer till vidare forskning finns det ännu mycket som kan göras. Jag har valt att göra mitt arbete utgående från de äldre själva. Jag tycker ännu att man t.ex. kunde undersöka om användningen av robotkatten gör de äldre mindre passiva. Ett annat intressant område kunde vara att se på hälsoeffekterna av användningen av robotkatten.

KÄLLOR

- Argentzell, E. & Leufstadius, C. 2010 Teoretiska grunder inom psykosocial arbetsterapi. I: M. Eklund, B. Gunnarsson & C. Leufstadius, red. *Aktivitet och relation. Mål och medel inom psykosocial rehabilitering*, Lund: Studentlitteratur, s. 41-71
- Aro-Pullianen, P. 2013 Afasia. *Aivoliitto*. Tillgänglig: http://www.aivoliitto.fi/files/2791/afasia2013_web.pdf Hämtad: 28.11.2016
- Basun, H., Skog, M., Wahlund, L-O. & Wijk, H. 2013 *Boken om demenssjukdomar*. Stockholm: Liber, 368 s.
- Beerens, H. C., de Boer, B., Zwakhalen, S. M., Tan, F. E., Ruwaard, D., Hamers, J. P., & Verbeek, H. 2016 The association between aspects of daily life and quality of life of people with dementia living in long-term care facilities: a momentary assessment study. *International Psychogeriatrics*, Vol. 28 nr 8, s. 1323-1331.
- Bejerholm, U. 2010 Aktivitetsengagemang. I: M. Eklund, B. Gunnarsson & C. Leufstadius, red. *Aktivitet och relation. Mål och medel inom psykosocial rehabilitering*, Lund: Studentlitteratur, s. 131–150
- Bemelmans, R., Gelderblom, G. J., Jonker, P., & de Witte, L. 2016 How to use robot interventions in intramural psychogeriatric care; A feasibility study. *Applied Nursing Research*, Vol 30, s. 154-157.
- Borell, L., & Iwarsson, S. 2013 Aktivitet och rehabilitering kan ge hälsosamt åldrande. *Läkartidningen*, Vol 110, nr 45, s. 1990-1992.
- Brataas, H. V., Bjugan, H., Wille, T., & Hellzen, O. 2010 Experiences of day care and collaboration among people with mild dementia. *Journal of clinical nursing*, Vol 19 nr 19-20, s. 2839-2848.
- Cahill, S., & Diaz-Ponce, A. M. 2011 'I hate having nobody here. I'd like to know where they all are': Can qualitative research detect differences in quality of life among nursing home residents with different levels of cognitive impairment?. *Aging & mental health*, Vol. 15 nr 5, s. 562-572.
- Carlström, I. & Carlström Hagman, L-P. 2006 *Metodik för utvecklingsarbete och utvärdering*. Lund: Studentlitteratur. 447 s.
- Cohen-Mansfield, J., Libin, A., & Marx, M. S. 2007 Nonpharmacological treatment of agitation: a controlled trial of systematic individualized intervention. *The Journals of Gerontology Series A: Biological Sciences and Medical Sciences*, Vol. 62 nr 8, s. 908-916.
- Cohen-Mansfield, J., Marx, M. S., Thein, K., & Dakheel-Ali, M. 2010a The impact of past and present preferences on stimulus engagement in nursing home residents with dementia. *Aging and Mental health*, Vol. 14 nr 1, s. 67-73.

- Cohen-Mansfield, J., Thein, K., Dakheel-Ali, M., & Marx, M. S. 2010b Engaging nursing home residents with dementia in activities: the effects of modeling, presentation order, time of day, and setting characteristics. *Aging & mental health*, Vol. 14 nr 4, s. 471-480.
- Cohen-Mansfield, J., Hai, T., & Comishen, M. 2017 Group engagement in persons with dementia: The concept and its measurement. *Psychiatry Research*, Vol. 251, s. 237-243.
- Cohen-Mansfield, J. 2017. Activity groups for persons with dementia: Personal predictors of participation, engagement and mood. *Psychiatry Research*, Vol. 257, s. 375-380.
- Einarsson, C., & Hammar Chiriack, E., 2002 *Gruppsobservationer - Teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur. 156 s.
- Eriksson, H. 2001 *Neuropsykologi. Normalfunktion, demenser och avgränsade hjärnskador*. Stockholm: Liber, 360 s.
- Farrell, M. T., Zahodne, L. B., Stern, Y., Dorrejo, J., Yeung, P., & Cosentino, S. 2014 Subjective Word-Finding Difficulty Reduces Engagement in Social Leisure Activities in Alzheimer's Disease. *Journal of the American Geriatrics Society*, Vol. 62 nr 6, s. 1056-1063.
- Forskningsetiska delegationen. 2012 God vetenskaplig praxis. Tillgänglig: <https://www.tenk.fi/sv/god-vetenskaplig-praxis> Hämtad: 25.11.2018
- Gjernes, T. & Måseide, P. 2015, Dementia, distributed interactional competence and social membership. *Journal of Aging Studies*. Vol. 35 s. 104-110
- Ha, E., & Kim, K. 2014 Factors that influence activities of daily living in the elderly with probable dementia. *Journal of psychiatric and mental health nursing*, Vol 21 nr 5, s. 447-454.
- Harmer, B. & Orrell, M. 2008 What is meaningful activity for people with dementia living in care homes? A comparison of the views of older people with dementia, staff and family carers. *Aging & Mental Health*. Vol. 12 nr 5, s. 548-558
- Hildebrand, T. 2016 Robotkatten finns på flera äldreboenden i Sörmland. *Sveriges Radio*. 12.10.2016. Tillgänglig: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=87&artikel=6538797> Hämtad: 9.2.2017
- Jacobsen, D. I., 2007. *Förståelse, beskrivning och förklaring: introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur. 316 s.
- Kang, H. 2012 *Correlates of social engagement in nursing home residents with dementia*. *Asian nursing research*, Vol. 6 nr 2, 75-81.
- Kielhofner, G. 2008 *Model of human occupation. Theory and application*. Lippincott Williams & Wilkins. 565 s.

- Kim, C., Wu, B., Tanaka, E., Watanabe, T., Watanabe, K., Chen, W., Ito S., Okumura R., Arai T., & Anme, T . 2016 Association between a Change in Social Interaction and Dementia among Elderly People. *International Journal of Gerontology*. Vol 10 nr 2, s. 76-80
- Kolanowski, A., Litaker, M., Buettner, L., Moeller, J., & Costa Jr, P. T. 2011 A Randomized Clinical Trial of Theory-Based Activities for the Behavioral Symptoms of Dementia in Nursing Home Residents. *Journal of the American Geriatrics Society*, Vol. 59 nr 6, s. 1032-1041.
- Kotwal, A. A., Kim, J., Waite, L., & Dale, W. 2016 Social Function and Cognitive Status: Results from a US Nationally Representative Survey of Older Adults. *Journal of general internal medicine*, Vol. 31 nr 8, s. 854-862.
- Krueger, K. R., Wilson, R. S., Kamenetsky, J. M., Barnes, L. L., Bienias, J. L., & Bennett, D. A. 2009 Social engagement and cognitive function in old age. *Experimental aging research*, Vol. 35 nr 1, s. 45-60.
- Mordoch, E., Osterreicher, A., Guse, L., Roger, K., & Thompson, G. 2013 *Use of social commitment robots in the care of elderly people with dementia: A literature review*. *Maturitas*, Vol. 74 nr 1, s. 14-20.
- Morgan-Brown, M., Newton, R., & Ormerod, M. 2013 Engaging life in two Irish nursing home units for people with dementia: Quantitative comparisons before and after implementing household environments. *Aging & mental health*, Vol. 17 nr 1, s. 57-65
- Murray, C. Gilbert-Hunt, S. Berndt, A. & de la Perrelle, L. 2016, Promoting participation and engagement for people with dementia through a cognitive stimulation therapy programme delivered by students: A descriptive qualitative study. *British journal of occupational therapy*. Vol. 79 nr 10, s. 620-628
- Mälardalens Högskola, 2015 Kan en robot öka människors välbefinnande?. *Mälardalens högskola*. 1.7.2015. Tillgänglig: <http://www.mdh.se/samverkan/projekt/samhallskontraktet/2.2419/kan-en-robot-oka-manniskors-valbefinnande-1.56234> Hämtad: 9.2.2017
- Nijhof, N., van Hoof, J., van Rijn, H., & van Gemert-Pijnen, J. E. W. C. 2013 The behavioral outcomes of a technology-supported leisure activity in people with dementia. *Technology and Disability*, Vol. 25 nr 4, s. 263-273.
- Nygård, L. 2013 Vardagslivets aktiviteter, möjligheter och begränsningar. . I: Basun, H., Skog, M., Wahlund, L-O. & Wijk, H. *Boken om demenssjukdomar*. Stockholm: Liber, S. 175-232
- Patel, R. & Davidson, B., 2003 *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, Lund: Studentlitteratur. 149 s.

- Peterson, G., & Wallin, A. 2004 Delade meningar i forskningsetiska frågor som rör patienter med demens. *Läkartidningen*, Vol. 101 nr. 20, s. 1810-1812
- Richards, K., D'cruz, R., Harman, S., & Stagnitti, K. 2015 Comparison of a traditional and non-traditional residential care facility for persons living with dementia and the impact of the environment on occupational engagement. *Australian occupational therapy journal*, Vol. 62 nr 6, s. 438-448.
- Rocha, V., Marques, A., Pinto, M., Sousa, L., & Figueiredo, D. 2013 People with dementia in long-term care facilities: an exploratory study of their activities and participation. *Disability and rehabilitation*, Vol. 35 nr 18, s. 1501-1508.
- Rouaix, N., Retru-Chavastel, L., Rigaud, A. S., Monnet, C., Lenoir, H., & Pino, M. 2017 Affective and engagement issues in the conception and assessment of a robot-assisted psychomotor therapy for persons with dementia. *Frontiers in psychology*, Vol. 8, nr 950 s. 1-15.
- Skog, M. 2013 Den fundamentala och kroppsnära vården och omsorgen vid demenssjukdom. I: Basun, H., Skog, M., Wahlund, L-O. & Wijk, H. *Boken om demenssjukdomar*. Stockholm: Liber, S. 77-152
- Tak, S. H., Kedia, S., Tongumpun, T. M., & Hong, S. H. 2015 Activity engagement: Perspectives from nursing home residents with dementia. *Educational gerontology*, Vol. 41 nr 3, s. 182-192.
- THL, 2014 *Muistisairauksien yleisyys*. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL), Tillgänglig: <https://www.thl.fi/fi/web/kansantaudit/muistisairaudet/muistisairauksien-yleisyys> Hämtad: 6.3.2017
- Widerberg, K. 2002 *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur. 232 s.
- Wijk, H. 2013 Den fysiska och psykosocial miljöns betydelse för omvårdnad och vårdens genomförande. I: Basun, H., Skog, M., Wahlund, L-O. & Wijk, H. *Boken om demenssjukdomar*. Stockholm: Liber, S. 77-152

BILAGOR

Bilaga 1; Struktur för analys

<i>Huvudkate- gorier</i>	<i>Underkategorier</i>	<i>Deltagare</i>				
		<i>Film 1</i>			<i>Film 2</i>	
		Per- son 1	Per- son 2	Per son 3	Per son 4	Per son 5
<i>Vakenhet</i>	Sover under hela aktiviteten					
	Är vaken under hela aktiviteten	1	1	1	1	1
	Somnar under aktiviteten under kat- ten					
	Vaknar till under aktiviteten med kat- ten					
Kategori totalt		1	1	1	1	1
<i>Reaktion på verbalt sti- muli</i>	Svarar på frågor som ställs direkt till deltagaren	4	9	3	15	17
	Svarar på frågor som ställs till grup- pen	4	2			1
	Vänder ansiktet mot den som pratar	22	18	10	5	30
Kategori totalt		30	29	13	20	48
<i>Reaktion på kroppsligt sti- muli</i>	Reagerar på när katten läggs i famnen	4	2	1		2
	Reagerar på att katten flyttas från famnen	1	3			2
	Regerar på att byts mot annan katt	1	3	1		

	Reagerar på att katten ”spinner”		3			
	Reaktion på att katten jamar	11	20			
	Kategori totalt	17	31	1	0	4
<i>Reaktion på omgivningen</i>	Reagerar på att något händer som inte är kopplat till aktiviteten med katten	1	2	3	2	3
	Reaktion på att katterna tas fram	3	3	3	3	3
	Reagerar på att andras katter flyttas	2	3	2		
	Kategori totalt	6	8	8	5	6
<i>Aktivitet med katten</i>	Tittar på den egna katten	22	28	16	2	24
	Vrider/lyfter på katten i famnen	8	3			1
	Pratar med katten	25	38			15
	Kramar/pussar katten	57	4			1
	Klappar/känner på katten	6	46	5		20
	Kategori totalt	118	119	21	2	61
<i>Tidigare minnen och erfarenheter</i>	Tar upp tidigare minnen om katter	x	x	x		
	Svara på frågor om tidigare minnen eller erfarenheter av katter	x	x	x	1	1
	Kategori totalt	0	0	0	1	1
<i>Socialt engagemang</i>	Berättar/frågar något som har med pågående samtal att göra	1	4			8

Berättar/frågar något som har med katterna att göra		7			4
Berättar/frågar något som inte har att göra med det som händer eller sägs			1		
Kommunicerar verbalt med annan deltagare eller observatörerna utan att egentligen berätta något	10				1
Tittar på andra deltagare eller observatör	23	22	26	7	4
Tittar på annan deltagares katt	21	33	3	9	10
Pratar med annan deltagares katt	5	12			2
Kategori totalt	60	78	29	16	29